

Socijalni i porodični kontakti osuđenika i kvalitet zatvorskog života *

Autori: Ljeposava Ilijić, Olivera Pavićević i Nikola Vujičić

Naučna monografija „Socijalni i porodični kontakti osuđenika i kvalitet zatvorskog života“ autora dr Ljeposave Ilijić, dr Olivera Pavićević i dr Nikole Vujičić, u izdanju Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, jedan je od rezultata projekta PrisonLIFE podržanog od strane Fonda za nauku Republike Srbije koji se bavio procenom kvaliteta života zatvorenika i mogućnostima njegovog unapređenja iz multidisciplinarnе perspektive. Ova monografija prikazuje deo projekta koji se odnosi na ispitivanje uticaja socijalnih i porodičnih kontakata osuđenika na njihov kvalitet života.

Monografija se sastoji iz pet širih celina: teorijskog dela, metodološkog dela, prikaza rezultata istraživanja, diskusije, kao i zaključaka sa preporukama i ograničenjima.

U teorijskom delu, autori prvo kritički analiziraju pojam porodice i problematizuju njen očekivani uticaj na kriminalitet u najširem smislu (od rizika do recidiva) iz perspektive kriminoloških i socioloških teorija, suprotstavljajući perspektive koje sagledavaju porodični uticaj kroz protektivne faktore i kroz faktore rizika. Posebna pažnja pridata je nedovoljno razmatranom uticaju promena u porodičnoj strukturi koji su posledica društveno-ekonomskih promena u postmoderom dobu na način koji sagledavamo njen odnos sa kriminalitetom. Na sličan način autori diskutuju srodničke i prijateljske odnose, pri tom ističući njihov marginalizovan status u istraživačkoj praksi koji je u nesrazmeri sa njihovim uticajem. Dalje, ističući relativnu retkost studija koje se bave uticajem iskustava osuđenih lica tokom boravka u zatvoru na uspešnost

* Ilijić, Lj., Pavićević, O., & Vujičić, N. (2025). *Socijalni i porodični kontakti osuđenika i kvalitet zatvorskog života*. Institut za kriminološka i sociološka istraživanja. ISBN 978-86-80756-69-1. <https://doi.org/10.47152/PrisonLIFE.D4.3>

kritične tranzicije iz zatvorske zajednice na slobodu u odnosu na važnost koja im se pridaje u teorijskom razmatranju, autori daju pregled najvažnijih studija koje se bave uticajem porodičnih poseta na kasnije kriminalno ponašanje i recidiv, poštovanje reda i discipline u zatvoru, kao i uticajem zatvaranja na socijalne veze osuđenika (sa posebnim osvrtom na osuđenice) i preprekama za ostvarivanje poseta. Na posletku, autori prikazuju mesto porodičnih i socijalnih kontakata u međunarodnim standardima postupanja sa osuđenima, kao i u zakonodavnom okviru Republike Srbije, ističući kako bi njihov osnovni cilj trebalo da bude osiguravanje stvaranje dobre potpore za kasniju reintegraciju.

S obzirom na dokumentovan pozitivni uticaj porodičnih i socijalnih kontakata na disciplinu, recidiv, mentalno zdravlje i reintegraciju osuđenika s jedne strane, ali i složenost njihovih efekata s obzirom na varijacije u brojnim karakteristikama samih poseta i konteksta u kojem se odvijaju s druge, autori su pošli od opšteg istraživačkog pitanja da li održavanje porodičnih i socijalnih kontakata ostvaruje efekte na kvalitet zatvorskog života osuđenika u zatvorima u Srbiji. U metodološkom delu monografije detaljno su opisani i obrazloženi predmet istraživanja, procedura istraživanja, instrumenti, varijable i hipoteze. Ispitivano je pet dimenzija kvaliteta zatvorskog života: Harmonija, Profesionalizam, Bezbednost, Uslovi i kontakt s porodicom, i Dobrobit, blagostanje i razvoj.

U odeljku o rezultatima istraživanja deskriptivno su prikazane socio-demografske i kriminološko-penološke karakteristike uzorka ispitanika, kao i ocene kvaliteta zatvorskog života i održavanje kontakata sa porodicom i prijateljima. Dalje, odvojeno su analizirani važnost porodice i važnost prijatelja na kvalitet zatvorskog života, kao i važnost podrške iz same penalne institucije. S obzirom na visoku zastupljenost osuđenica u uzorku (čak 40% osuđenica iz KPZ za žene u Požarevcu je učestvovalo u istraživanju), analizirane su i polne razlike u uticaju podrške izvan zatvora na kvalitet života.

Monografija donosi vredne uvide o uticaju poseta na kvalitet zatvorskog života – jedinstvene za kontekst zatvorske populacije u Republici Srbiji, ali i u široj istraživačkoj literaturi. U načelu, potvrđen je nalaz prethodnih istraživanja da porodica predstavlja važan oslonac i ima pozitivan efekat na zatvorsku populaciju. Ipak, diskutujući socio-demografske (uzrast, obrazovanje, bračni status, prebivalište) i kriminološko-penološke (tip krivičnog dela, tip odeljenja, prava pogodnosti) razlike u kvalitetu života i učestalosti i značaju koji osuđenici i osuđenice pridaju posetama porodice i

prijatelja i odnos tih poseta i kvaliteta života u zatvoru u odnosu na prethodna istraživanja, autori ukazuju na rodne, socijalno-ekonomske, penološke, ali i kulturne osobenosti koje posete bliskih ljudi čine veoma složenom i višestruko determinisanom pojavom koju ne možemo posmatrati izvan konteksta u kojem se odvija. Posebno je značajan uvid da zatvorski život i posete imaju različit efekat s obzirom na pol osuđenika i da se različito percipiraju, pri čemu su osuđenici u povoljnijem položaju od osuđenica. Dodatno, u analizi nalaza da je sa kvalitetom života povezan značaj koji osuđenici i osuđenice pridaju podršci prijatelja autori otvaraju nova istraživačka pitanja koja se tiču načina na koji prijateljska mreža utiče na percepciju kvaliteta života – održavanjem kriminalne umreženosti ili očuvanjem socijalnog kapitala. Odgovor na ovo pitanje ostavljen je budućim istraživanjima.

Na posletku, na osnovu istraživanja autori daju nekoliko preporuka koje se tiču unapređenja zatvorske politike u vezi sa posetama i poboljšanjem tretmana, a koje mogu pozitivno uticati na efekat koji posete imaju na osuđeničku populaciju. Izdvojili bismo potrebu za rodno senzitivnim pristupom u tretmanu i rehabilitaciji, identifikacijom osuđenika sa slabom socijalnom podrškom, kao i potrebu za podizanjem obrazovnih i profesionalnih sposobnosti osuđenika koje imaju potencijal da unaprede kvalitet njihove socijalne mreže.

Monografija „Socijalni i porodični kontakti osuđenika i kvalitet zatvorskog života“ dr Ljeposave Ilijić, dr Olivera Pavićević i dr Nikole Vujičić predstavlja jedinstven izvor o odnosu socijalne mreže osuđenika i kvaliteta života u Srbiji i vredan doprinos naučnom proučavanju kriminaliteta u oblasti koja na globalnom nivou nije dovoljno istražena. Uz naučno-istraživački značaj, ova monografija donosi i praktične preporuke koje mogu koristiti i osobama uključenim u neposredan rad sa osuđenima, ali i kreatorima javnih politika, time pružajući sveobuhvatan doprinos u obalsti tretmana i rehabilitacije osuđenih lica.

*Marija V. Čolić **

* Korespondencija: mrjcolic@gmail.com, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, Srbija. ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4156-5641>

Predloženo citiranje: Čolić, M. V. (2025). Socijalni i porodični kontakti osuđenika i kvalitet zatvorskog života (prikaz knjige). *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 44(3), 113–115.

©2025 by authors

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).